

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درس ششم : سجع
علوم و فنون دهم انسانی
دبیر: زیبا ناصرزاده

سجع: آرایه ای است که در کلامی دیده می شود که حداقل دارای دو تا جمله باشد و مانند قافیه در شعر است. سجع بیشتر در نثر به کار می رود. به جمله هایی که دارای سجع باشند نثر مسجع (آهنگین) می گویند.
الهی عبدالله عمر **بکاست** اما عذر **نخواست**.

سجع گاهی در شعر هم دیده می شود:

در رفتن جان از **بدن** گویند هر نوعی **سخن** / من خود به چشم **خویشتن** دیدم که
جانم می رود

سجع بین حد اقل دو جمله است که کلمات پایانی آن ها یکی از موارد زیر را داشته باشد:

الف- واج یا واج های پایانی آن ها یکسان باشد. (سجع مطرّف)

ب- وزن هر دو واژه یکسان باشد. (سجع متوازن)

ج- واج یا واج های پایانی + وزن آن ها با هم یکسان باشد. (سجع متوازی)

مثال برای انواع سجع:

سجع متوازی: واژه های پایانی جمله ها در وزن و واج های پایانی یکسانند.
باران رحمت بی حسابش همه را **رسیده** و خوان نعمت بی دریغش همه جا **کشیده**

سجع متوازن: واژه های پایانی جمله ها در وزن یکسانند. طالب علم **عزیز**
است و طالب مال **ذلیل**.

سجع مطرف: واژه های پایانی جمله واج یا واج های پایانی یک سانند.
محبت را **غایت** نیست از بهر آنکه محبوب را **نهایت** نیست

سجع متوازی ، زیباتر و خوش آهنگ تر است و در متون فارسی کاربرد بیشتری دارد.

نوع سجع را مشخص کنید:
 توانگری به هنر است نه به **مال** و بزرگی به عقل است نه به **سال**.
مال و سال = ارکان سجع

ارکان سجع	نوع سجع	تعداد هجا و نوع آن	واج یا واج های پایانی
مال سال	سجع متوازی	یک هجا و هجای کشیده یک هجا و هجای کشیده	ال

دوستی را که عمری فرا چنگ آرند نشاید که به یک دم بیزارند.

ارکان سجع	تعداد هجا و نوع (وزن)	سجع	واج یا واج های پایانی
آرند بیزارند	آ (هجای بلند) + رَند (هجا کشیده) = دو هجا ب (هجای کوتاه) + یا هجای بلند) زا (هجای بلند) رَند (هجای کشیده).	مطرّف	ارند

ملک بی دین باطل است و دین بی ملک ضایع است.

ارکان سجع	تعداد هجا و نوع آن (وزن)	نوع سجع	واج یا واج های پایانی
باطل ضایع	با (هجای بلند) + طِل (هجای بلند) = دو هجا ضا (هجای بلند) + یع (هجای بلند) = دو هجا	متوازن	-

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گروه سوادخوانان

گروه سوادخوانان

گروه سوادخوانان

سایتگاه آثار
شهاب الدین سهروردی و
عین القضاة حمدانی

سایتگاه آثار
شهاب الدین سهروردی و
عین القضاة حمدانی